

ШОЪЛ ТАВЫСЫ

РЕСПУБЛИКАЛЫК
ЯМАГАТ-ПОЛИТИКАЛЫК ГАЗЕТА

ГОЛОС СТЕПИ

РЕСПУБЛИКАНСКАЯ
ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

№ 12 (8596)

24 МАРТ

2016 йыл

КИШИ ЮМА

НАВРУЗ АЙЫ

Баасы 5 маънет

1931-нши йылдан алып шыгады

АВЫЛ ЯСУЪЙКЕНИ

Согыс ветеранына – сый

Янъыларда «Ногайский район» МО администрация аъкимбасынын кулыгын юритуъвиши Рашид Шангерев эм Районнынъ согыс, ис эм Савытлы куъшлер ветеранлар советининъ председатели Акманбет Сангишиев, Куънбаттар авылынынъ сыйлы ясуъйкени, Уллы Аталык согысынынъ ветераны Шамшид Шуваковтынъ уйинде

болып, оны 94 яска толувы ман кутладылар, Сый грамота, баалы савкат эм акшаалай савга тапшырдылар.

Сыйлы агай келгенлерге разылыгын билдирди, район активистлери онынъ уйинде конак эсабында тез-тез болааганын белгиледи.

Сувретте: согыс ветераны Ш.Шуваковтынъ уйинде.

КЫР КУЛЛЫКЛАР

Тереклер шашылады

Дагестаннынъ орманлык хозяйствосы бойынша Комитетининъ специалистлери Ногай районында янъы орманлык шашувга киристилер. Шашув ислер юмадынъ ызында тамамланмага каралады. Ведомство председатели Алибек Гаджиев билдиргенлей, Ногай районында орманлыклар шашувдынъ уйкен маънеси бар, неге десе олар кумлардынъ коз-БАЙРАМ

галувына оравлыклар тувдырадылар.

«Ногайское лесничество» ГКУ етекшиси Феруза Дикиновадынъ билдирюви мен, бизим районда 100 гектар ерде 165 мынъ джужгун тереги шашыла-як. Аъли ушин солардынъ коъбиси шашылган.

«Баъри куллыклар ерли орманлык хозяйствосынынъ куллыкшыларынынъ куъши мен этилинеди.

Шашув ушин Комитеттинъ питомнигинде оъстирилген яс тереклер кулланылады. Айтпага, Дербент эм Каякент районларында куъйриш (ясень) эм эмен (дуб) тереклери шашылды. Тереклерди айырувда ерли ава шартлары эм бу яде баска тереклер бу ерде оъсеек пе деген де эсапка алынады», – деп белгиледи Дагестан орманлык хозяйствосынынъ етекшиси.

«НОГАЙСКИЙ РАЙОН» МО-сында

Биргелесип бардырмага

ниетленемиз

Янъыларда «Ногайский район» МО аъкимбасы К.Янбулатовтынъ «Ногайский район» МО-сында экстремизм эм терроризмге карсы аърекет этуъвге багысланган Бирлик информациялык

куънин озгарув акында токтас кабыл этилинип алынган. Сога коъре айда бир кере, район яшавшыларына Россия Федерациясында, Дагестан Республикасында, «Ногайский район» МО-сында бола-

таган ямагат-политикалык, социал-экономикалык илгериликлер акында билдирилеек. Сонынъ ишинде уйкен маъне экстремизм эм терроризмге карсы сорава-рына берилеек.

ДУРЫС ЙОЛ ИЗЛЕМЕГЕ АЪР БИРИСИНДЕ МЫРСАТ БАР

Сыйлы граждандлар!

«Ногайский район» МО администрациясында «Ногайский район» МО аъкимбасынынъ 2016-ншы йылдынъ 16-ншы февралинде алынган 9-ншы номерли токтасына коъре, террористлик эм экстремистлик аърекетти коймага токтаскан аъдемлерге тынышлы яшавга кайтпага коъмек этетаган эм кайтканлар ман ерлестируъв ислерди озгаратаган Комиссия туъзилген.

Ол Ногай район еринде тынышлыкты, тыпаклыкты, тил бирликти беркитуъв, социаллык маънели сорава- бойынша явласувды соъндируъв мырадта туъзиллип, дайым аърекетлейтаган консультативли орган болады.

Туърли себеплерден тура, законга карсы карак туъркимлерининъ сырала-рында, оъкинишке, бизим район яшавшылары да киргенлер. Олар да – бизим элдинъ аъдемлери, биз оларды ийги яшавга кайтарувга бар баъри куъшимизди салмага керекпиз.

Комиссиядынъ бас мырады – дурыс йолдан тайыскан аъдемлерди тынышлы яшавга кайтарув. Биз тек куъш салув

ман терроризм, экстремизм маъселелерин шешип калмай, соъйлесуъв, хабарласув йосыкларын кулланып, ердеслеримизге аъеллерине кайтпага ярдамласпага керекпиз.

Комиссиядынъ аърекетининъ бас йосыгы – террористлик эм экстремистлик аърекетти коймага суъйген аъдемлерди уголовлык яв-пльктан эм уголовлык дембиден босатув ман байланыслы сорава-рыды шешуъвде себеплик этуъв.

Аъли аърекет этетаган законодательствога коъре, оъз ыхтыярлары ман карак туърким сырала-рында аърекетин койган аъдемлер, савыт-садагын берип, болаяк теракт акында тийисли органларга билдирсе, уголовлык яваплык-тан босатыладылар. Оннан баскалай, законодательство ман судка дейимги разылык институты ман катнасу-лык та каралган. Аър бир аъдем сол катнасу-лыкты беркитпеге болады. Сога коъре, карак туъркимининъ сырасына кирген аър бир аъдемнинъ ийги яшавга кайтпага уйкен мырсаты бар, эм олар адвокатты яде болса, кардашларын йибери-п, правосаклав орган-

ларга террористлик эм экстремистлик аърекетин ко-ман деген аъризесин язбага боладылар.

Эгер сиз бу сорава-ры уъстинде йога-рыда айтылган законлардынъ ислевин тергеек болсанъыз, бизим туъзилген Комиссиямызга **8-8722-55-33-59** номерли телефонга тел согынынъ яде тоъмендеги адрес пен келмеге де боласыз: ДР, Ногай районы, Терекли-Мектеб авылы, «Ногайский район» МО администрациясы, 2-нши шарлак, «Ногайский район» МО администрациясынынъ аъкимбасынынъ орынбасары А.Межитов.

Сол террористлик эм экстремистлик аърекетин коймага токтаскан аъдемлер мен байланыслы сорава-рыдынъ армаганда шешилуюви ДР Аъкимбасы Р.Абдулатиповтынъ байыр тергеви эм бизим Комиссиядынъ тергеви астында тура-як.

А.МЕЖИТОВ,

«Ногайский район» МО-сыннынъ террористлик эм экстремистлик аърекетин коймага эм тынышлы яшавга кайтпага суъйгенлерге ярдам этуъв бойынша Комиссия председатели.

Хош келдинъ, Навруз!

Навруз айынынъ 21-нши куъни. Район маданият уйининъ алдында уйкен терме курылып, авылдынъ ярасык кийинген ясуъйкенлери, яслары эм балалары байрамга деп йыйналганлар. Мунда кишкей ярма-лык та уйгынланган эди.

Куъннинъ коъзи шувагын аямай тоъгип, йылу-влыгын аър бир йыйылганлардынъ коънъилине косты. Район маданият уйининъ алдында «село Терекли-Мектеб» СП МО аъкимбасы З.Аджибайрамовтынъ демевлиги мен «Хош келди, Навруз!» деп аталып, байрам уйгынланып оътти. Шарадынъ алдында йыйылганлар сыпыраларда койыл-

ган аслардан татып, юма шай ишти-лер.

Байрамды район маданият уйининъ куллыкшылары Г.Кокоева эм Б.Курманова юриттилер. Балалар ярасыкланган арбада айланып байрамга келген конакларды хош алдылар. Терекли-Мектеб авыл Джанибеков атындагы мектебтинъ оку-шысы Айлин Аджиева «Навруз келди, мубарек» деген йырды конъырав сеси мен йырлап эситтирди. Оннан сонъ эти туъсли кийим кийген кызлар колларындагы туърли даъмли асларыннан алдыда олтырган ясуъйкенлерге, балаларга таттырдылар.

(Ызы 8-нши бетте).

ДГУ-да

ДР Аькимбасынынъ Язбасы ойласылды

Дагестан патшалык университетте Дагестан Аькимбасы Рамазан Абдулатиповтынъ Халк Йыйынына каратылган Язбасы ойласылды. Шарады ДГУ-дынъ ректорынынъ куллыгын юритуувши Магомед Гасанов ашты.

– Оьз Язбасында ДР Аькимбасы буьгуьн Дагестанда боляткан оьзгерислердинъ, экономикадынъ, республикадынъ ямагат-политикалык оьрленуьвининъ алдында турган борышлар акында айтты. Ол сосы туьзилген аьллерден шыгув йолларын да белгиледи. Яздада бизим республикадынъ, экономикадынъ, маданиятынъ аьрекетининъ баьри йолларына эс каратылады», – деди ол.

М.Гасановтынъ соьзлери мен буьгуьн билимлендируьвдинъ борышлары тек специалистлерди аьзирлев мен тар байланыслы болмай, оларды тербиялав бойынша да уллы маьселелер тувады. Рамазан Абдулатипов бу куьнлерде уьйкен эс эткен соравлар – маданият-тарих ямагатты туьзуьв, Дагестан халкларынынъ аьдетлерин кайтадан туьдырув, саклав эм оьрлендируьв, ясларды аьдемшиликтинъ энъ де ийги анъэдап аьдетлеринде тербиялав. Белгиленген соравларга ДГУ-да уьйкен эс бериледи.

Оьз Язбасында республика Аькимбасы уьйкен эс этеди ана эм тыс эллердинъ тиллерин уьйренуьвге. Филология факультетининъ дагестан боьлигине окумага туьспеге суьйгенлердинъ саны йылдан-йылга азаяды. Филология факультетининъ орыс-дагестан боьлигине студентлерди окумага кызыксындырар уьшин туьрли амаллар кулланылады. Айтпага, эки кереге стипендиядынъ оьлшеми оьскен, школа эм республикалык олимпиадалардынъ енъуьвшилери сынавлардан оьтпей йорык окувга алынадылар.

Филология факультетининъ деканы Шабан Мазанаев белгилегенлей, ана тиллерин уьйренуьвди яов уьшин, бас деп ямагатта окытувшылардынъ аьлин ийгилендируьв тийисли.

«Дагестаннынъ маьселелери – ол ортакроссиялык маьселелер, эгер дагестан маданиятынынъ, тилининъ маьселелери шешилмесе, Россия аста-аста боьлинер. Меним ойым ман, бу бек уллы маьселе, соны Рамазан Абдулатипов яхшы анълайды. Сол анълав бизим оькиметимиздинъ, министерство-ларымыздынъ, ведомстволарымыздынъ структураларында болса экен», – деди Ш.Мазанаев.

М.Гасанов «Ана тил» республикалык целевой программады алмага маслагат этти. Ол ана тиллерди уьйренуьв мен байланыслы проектлерди карыж яктан коьтергишлевди, орыс-дагестан боьлигининъ выпускниклерин куллык пан канагатлавды карайды. Тагы да университет филология факультетининъ негизинде республикада биринши Миллет маданиятынынъ эм тилининъ орталыгын ашпага ниетленеди.

Тагы да шарада экономикалык факультетининъ менеджмент кафедрасынынъ заведующийи А.Гусейнов, ДГУ-дынъ Социаллык эм тербиялав исининъ управлениесининъ начальниги А.Гаджиев шыгып соьйледи.

ДАНЪКЛЫ КОЙШЫ АКЫНДА

Шоьл баьтири

Оьзининъ яшавы эм аьрекети сав элимиздинъ, халкымыздынъ яшавы ман тар байланыскан эм тарихимизде белгили яркын ызларын калдырган ногайларымыз аз болмаган. Солардынъ бириси – савлай элимизге белгили болган, Ногай районынынъ Ленин орденли «Червленные буруны» оькимет заводынынъ бас койшысы, ногайлардан бириншилерден болып Социалист Истинъ Баьтири деген оьрметли атакты казанган Ярыкбай Абдулкадыров.

Ол 1901-нши йыл буьрингысы Каклаш авылында ярлы эгинши аьелинде тувган. Быйылдынъ 25-нши январинде ога тувганлы 115 йыл толаяк эди.

1928-нши йылда Караногай районынынъ Бакресс ер участогында ортак майданы 43 мынъ гектар эм койлар саны 40 мынъга ювык «Червленные буруны» деген койшылык совхозы туьзиледи. Яс советлер оькимети бу яктарда йыныслы койлар тукумын оьстирмеге деп мырат этеди. Соны ман байланыста хозяйство курылганлы экинши йылдан алып бу бек яваплы эм маьнели куллык басланады. Сол ниет пен совхозга куллык этпеге сулыплы аьлим-селекционерлер де шакыртылады. Ис борышты яшавга шыгарув уьшин Австралиядынъ Алды Уэльс ериннен 5 мынъ кой, Аргентинадан 6 мынъ меринос койлары эм 200 американлы рамбулье кошкарлары аькелиндилер. Селекционерлердинъ алдына Совет оькимети шуга юнли койлардынъ аталык йынысларын туьзбеге деген асыл борышты салады. Аьне сол йылларда совхозда ислеген уста койшылардынъ арасында алдынгысы шоьлдеги Нестеренко байдынъ колында куллык эткен бизим сыйлы агайымыз Ярыкбай да болган.

Йыныслы койларды шыгарув бойынша куллык Уллы Аталык согысы йылларында да токталмаган демеге керек. Кеше-куьндиз демей савлай коллектив белсенли куллык этеди.

Соннан 23 йыл оьтип, 1951-нши йылдынъ куьзинде СССР Авыл хозяйство министерствосынынъ зоотехникалык боьлиги малшылыктынъ Бас управлениесине Караногай районынынъ «Червленные буруны» йыныслы совхозында болдырылган «Грозненский меринос» шуга юнли койлардынъ янъы йогары продуктлы аталык йынысын беркитуьв кереги акында билдируьв этеди. Сол янъы йыныслы шоьл койларынынъ авторлары – зоотехник-бонитерлар Алексей Панков эм Сергей Брызгалов, бас зоотехник Дмитрий Акименко, бас койшылар Ярыкбай Абдулкадыров пан Камо Сабутов деп язылып белгиленеди. Мине сол йылдан алып

Ногай шоьллигинде «Грозненский меринос» деген атлы йибек юнли тукумлы койлар оьстирилип басланады.

Ярыкбай Абдулкадыров йыл сайын коьзлар эм юн алуудан йогары ис уьстинликлерине етисип келген. Оьзининъ ис йолын оьзи айтканлай «коьзин ашканнан алып баслаган» эди. Сегиз-тогыз ясларына толып-толмай, шоьлдеги байлардынъ койларын багып турган. Революция ярыгы шоьлге дейим етип, Совет власти токтастырылган сонъ, оькимет куллыгына коьшеди. Койшы болып совхозда 15 йыл ислеген сонъ, 1943-нши йылдынъ апрель айында бас койшы этилинип беркитиледи. 1949-ншы йыл йогары ис коьрсетимлери уьшин Я.Абдулкадыровка Социалист Истинъ Баьтири деген йогары ат бериледи.

Ол Москвадагы ВДНХ-дынъ таймастан ортакшысы бола келип, сонынъ бир неше алтын, куьмис медальлерине тийисли этилинген. Айтпага, 1948-нши йыл аьр 100 ана койдан 127 козы эм аьр койдан 7,2 кило-

грамм юн алган. 1950-нши йылда Ярыкбай аьр 100 ана койдан 129 козы эм аьр койдан 7,3 килограмм юн, 1953-нши айлак та аьыр эм кыйынлы йыл, аьр 100 ана койдан 137 козы алуьвга етискен.

Коьп йыллар узагында малшылыкта ислеп, йогары ис уьстинликлерге етискени уьшин Я.Абдулкадыровка «Дагестаннынъ сыйлы койшысы» деген кутлы ат та берилген. 1960-ншы йылда, оьзининъ ис аьрекетининъ сонъгы йылында, онынъ койшылык бригадасы аьр 100 ана койдан 128 козы эм аьр койдан 11 килограмм юн алган. Бу уьстинлик республика еринде энъ йогары эди. Эл алдында казанган уьйкен сыйы уьшин бас койшы эки кере Ленин эм Куллык Кызыл Байрак орденлери мен савгаланган. Онынъ аты республикадынъ оьмирлик Сый тактасына алтын аьриплери мен язылган.

Мен оьзим де айтувлы ногай койшысы ман коьп кере йолыгысканман, коьп хабарласуьвлар юриткенмен. Онынъ акында «Шоьл баьтири» деген поэмалды язганман эм баспалаганман. Сыйлы агайымыз бек яланътоьс, яныплы эм аьдил юрекли инсан эди. Ол школарда сыйлы конак болып, халкымыздынъ эм оьзининъ оьткен яшав йолы акында суьйип хабарлайтаган эди. Ярыкбай-агай республика малшыларынынъ йыйынларында шыгып соьйлесе, ога каты карс кагуьвлар ман уьйкен сый этетаган эдилер.

Халкымыз баьтир уьылын мутпаган. Терекли-Мектеб авылындагы Баьтирлер аллеясында онынъ бюсти де салынган. Ярыкбайдынъ аты авыллардагы орамларга тагылган.

Соьзимди онынъ акында язган поэманынъ бир кесеги мен тамамлайман:

*Сыйлылардынъ сыйлысы ды Ярыкбай,
Шоьллимиздинъ яркын янган юлдызы.
Сав оьмирин эи бир затка карамай,
Койшылыкка берип келген, айтайым!
Онынъ тапкан уьстинлиги тарихке
Алтын аьрип болып дайым язылган.
Оны аьли эсейгенде коьрип мен,
Тамашага бала кимик каламан.
Сен юрген йол аьли калды ясларга
Олар энди оьктем онда юреди.
Не десек те, Ярыкбайдынъ керегин –
Айтпасам да ислеринде сезеди...*

А.КУЛТАЕВ,

РФ Язуьшылар эм Журналистлер союзларынынъ агзасы, ДР ат казанган маданият куллыкшысы.

Суьвретте: Я.Абдулкадыров.

ДЖАЛАЛДИН ШИХМУРЗАЕВТИНЪ 80 ЙЫЛЛЫГЫНА

Кенъ аьлинде белгиленеек

Белгили ногай аьлими, язуьшы, драматург Джалалдин Магомедович Шихмурзаевтинъ 80 йыллыгы район еринде кенъ аьлинде белгиленеек.

Газетамызда билдирилгенлей, Д.Шихмурзаевтинъ мерекесине аьзирлик коьруьв эм оны озгарув бойынша район комиссиясы туьзилген. «Ногайский район» МО администрациясынынъ аькимбасынынъ орынбасары Амирхан Межитовтынъ етекшилиги астында бу комиссиядынъ кенъесининъ сырагылары бойынша районнынъ билим, маданият боьликлерине, комиссия агзаларына, айырым яваплы аьдемлерге тапшырмалар берилди, оьткерилеек шаралар Планы белгиленди.

Соны ман апрель айдынъ ызында Дагестаннынъ эм Карашай-Шеркеш Республикасынынъ илми учреждениелерининъ куллыкшыларын шакырув ман ра-

йон илми-практикалык конференция озгарылаек. Бас докладшы – «Ногайский район» МО администрациясынынъ аькимбасынынъ орынбасары, тарихши Амирхан Зейнадинович Межитов.

Баьри район школаларында, китапханаларында, Д.Шихмурзаевтинъ яратувшылыгына багысланып, тоьгерек столлар, китаплер выставкалары, суьвретлер эм сочинениелер конкурслары оьткерилмеге каралады. Айтпага, район китапханасында тоьгерек стол «Адабият тили – караногай тили» деген тема бойынша оьтеек.

Солай ок район маданият боьлиги Джалалдин Шихмурзаевтинъ произведенийлери бойынша адабият-анъ композициясын, Патшалык ногай драмтеатр сценалар аьзирлелеклер.

Коьп шаралар озгармага ниетленеди Д.Шихмурзаевтинъ тувган ери – Кумлы

авылы да. Айтпага, мунда, Д.Шихмурзаев атындагы Кумлы авыл орта школасынынъ негизинде Джалалдин Шихмурзаевтинъ яшавы эм яратувшылыгы акында буклет аьзирленмеге каралады. Авыл китапханасында тоьгерек стол озгарылаек.

«Шоьл тавысы» республикалык газетасы бетинде «Д.Шихмурзаевтинъ 80 йыллыгына» деген рубрика ашылган. «Халкымыздынъ алтын фонды» бети Джалалдин Шихмурзаевке багысланып шыгарылаек. Район илми-практикалык конференция материаллары да газетамыз бетлеринде орын табаяк.

Мереке шараларды йогары дережеде озсын уьшин А.Межитовтынъ демевлиги мен район комиссиясы белсенлик пен аьрекетлейди.

Л.УРАЗАЕВА.

КРЫМ: туьнегуьн, буьгуьн, танъла

ТАРИХ БЕТЛЕРИННЕН

Россия ман – оьмирлик байланыслар

Буьгуьнлерде Россияга косылув уьшин оьз сеслерин 95 проценттен артык Крым яшавшылары берген тарихлик куьннен эки йыл оьтти.

Украинада оьткен оьзгерислер россияныларды тынышсызландырмай калдырмады. Украинады сол ок элдинь ишки политикалык куьшлери мен боьлуви крымшылардын да яшавын кыйын аьлге аькелди. Россия эм Крым халкларынын оьз ыхтияры ман Крым тарихли ерине кайтарылды.

Россия эм Крымды ювык кардашлык, оьмирлик байланыслар бирлестирип келеди.

Крым ярым аралы (полуостров) Европадаьн куьнтувар бетинде орынласкан. Сырт яктан ярым арал эни тар болган (7-23км.) материги мен косылды. Куьнбатар эм Кубыла яккан ярым аралды Кара тенъиз, куьнтувар беттен Керченский пролив, сырт куьнтувардан Азов тенъизи эм Сиваш заливы курсаганлар. Ярым аралдын аьлиги аты «крым» деген тюрк соьзиннен кеткен. XIII оьмирге дейим ярым аралы Таврика деп (бу ерлерде бурын заманларда тавруулар яшаган) аталган, оннан сонъ (XIII оьмирден сонъ) Крым улысы болган. XV оьмирден алып ярым аралга Таврия деп ат бергенлер, ол Россия Империясына 1783-нши йыл киргеннен сонъ, оны Таврида деп атайдылар.

VIII оьмирден IX оьмирге дейим Крымнын орыс патшалыклары ман экономикалык, маданиятлык байланыслары ийги болып баслайдылар. Араблар Кара тенъизди орыс тенъизи деп атайдылар. X оьмирдинь сонъында аьвелги Херсонесте орыс князи Владимир крещениесин алады.

Крымханшылыгытайдырылган сонъ, туьрк султаны Россия Империясынын ыхтиярларын толтырмага амалсыз болады. 1768-1774-нши йылларда орыс-туьрк согысынын тамамы бойынша Кючук-кайнарджинский татымлык келисуьвлиги туьзиледи. Эм соьйтип Крым патшалыгы оьз бойсынмасыгын алады. 1783-нши йыл Крым Россия Империядын сырасына киреди.

1854-нши йыл сентябрь айында Англия, Франция эм Турция эллерининь косылган аьскерлери Севастопольдинь сырт ягына барып токтап, калады айландырып курсайдылар. 349 куьн вице-адмираллар В.Корнилов эм П.Нахимов, контр-адмирал В.Истомин етекшилиги астында кала коршаланады. Каты согыстан сонъ каладан бир зат та калмайды. Ама сол согыс оны савлай дунияга белгили этти.

Гражданлык согысыннан сонъ Крым Совет Союзынын сырасына киреди.

Уллы Аталык согысында да Севастополь калады коршалавы тарих бетлеринде де яркын орынды бийледи. Кызыл Аьскердинь коьплеген боьликлери, байланыслары «перекопский», «сивашский», «керченский», «феодосийский», «симферопольский», «севастопольский» деген оьрметли атларына тийисли болганлар. Севастополь каласын коршалавда 126 аьскершилер Совет Союзынын Баьтири деген сыйлы атларына, мынлаганлары орден эм медальерге тийисли этилгенлер.

1954-нши йыл СССР-дын Оьр Советининь Президиумынын тапшырмасы ман Крым УССР-га бериледи. Тек Севастополь каладын статусы бел-

гиленмей калады. 1991-нши йылдын 20-нши январинде Крымда автономиялы республикасын туьзуьв мырад пан референдум озгарылады. 1992-нши йылдын 26-нши февралинде Крым АССР-на Республика статусы бериледи. Крым Украина сырасына киреди. Сол ок йылдын май айында Конституция алынады, Президент ис орыны киргистиледи. Тек уьш йылдан, 1995-нши йылдын март айында, Оьр Рада эм Украина Президентининь токтасы бойынша Крым Республикадын Конституциясы эм Президентининь де ис орыны тайдырылады. Крым Республикасы Автономиялык Крым Республикасы деп аталып баслайды.

Украинада политикалык аьли осалланып баславы ман байланыста 2014-нши йылдын 11-нши мартында Севастополь кала эм Крым Автономиялы Республикасынын советлери Крым Республикасынын эм Севастополь каласынын бойсынмасыгы акында Декларациясын алды.

Сол ок йылдын 16-нши мартында Крым яшавшылары ман Украинадан айырылув, Крымды РФ сырасына косув бойынша референдум озгарылады.

2014-нши йылдын 18-нши мартында Кремльдинь Георгиевский залында Крым Республикадын эм Севастополь каласы РФ сырасына янъы субъектлик ыхтиярында кируьви акында келисуьвлик басылды.

Соьйтип Крымнын бактысы бойынша тарихлик аьдиллиги туьзилди. Крым коьп тынышсыз йыллардан сонъ оьз уйине кайтарылды.

Суьвретте: *Кремльдинь Георгиевский залында келисуьвлик басылув аьсери.*

РФ СЫРАСЫНДА – 2 йыл

Ярым аралда уьйкен байрам

Крым яшавшылардын коьбиси бу ярым аралын Россия сырасына кайтарув уьшин та-высларын берген тарих референдум оьткенли эки йыл болды. Бу белгили тарих оьзгериси мен байланыста ярым аралдын баьри калаларында эм авылларында шатлыклы шаралар озгарылады – митинглер, орамлар ман юруьвлер, выставкалар эм коьплеген баска шаралар, деп хабарлайды республикадын маданият министри Арина Новосельская. Онын соьзи мен, айтпага, Симферопоьда, республикадын бас каласында Крымнын Министрлер советининь меканыннан Государстволык Советининь меканына дейимги йолды 1,5 мыннан кем болмаган аьдемлер байрамша оьттилер. Оларды республика етекшилиги басшылады. Онда казачество ваькиллери, министрлер эм баьри кала яшавшылары катнастылар.

Маданият министри А.Новосельскаядын хабарлавы ман, Госсовет меканы касында студентлер 2014-нши йыл язлыгынын оьзгерисине, Крым Россия сырасына косылганлыгына багысланган театрлык сценкалар коьрсеттилер. Оннан сонъ Крым язлыгынын лидерлери шыгып соьйледилер.

КИЗЛЯР РАЙОНЫ

Тарих оьзгерисине багысланып

Крымнын Россия ман косылганлыгы Кизляр каласында экинши йыл белгиленеди.

«Эки йыл артта савлай россия халкы Крым Республикасынын эм Севастополь каласынын Россия Федерация сырасына киргени акында тарих референдумын якладылар. Ол бизим элимиз уьшин уьйкен оьлшемли тарих оьзгериси. Биз аьли де онын маьнелигин ызына дейим сезбеймиз. Кизляршылар да, Крым яшавшыларына гуманитарлык коьмек этип, кол создылар. Кала Украина еринен онлаган кашкыншыларды да хош коьрип алды», – деп хабарлады кала етекшиси Александр Шувалов.

Быйыл кала школаларында, маданият учреждениелеринде, ссузларда эм вузларда 20-дан артык шаралар озгарылувы планланган. Айтпага, орталык кала китапханасында «Россия эм Крым – дайым да бирге!» деп суьвретлер выставкасы озгарылады. Каладын балалар китапханасында кала школалар окув-

16-ншы март куьнинде Госсовет меканында уьш выставка ашылды: Крым язлыгы, парламент тарихи акында, солай ок «Богоматерь Азовская» иконасы коьрсетилди. Ветеранлар, ямагат организациялар эм политикалык партиялар агзалары катнасып, шатлыклы йыйын Ялта кала администрациясында озгарылды. «16-ншы март ис куьни болганга, демонстрациялар, митинглер болмады», – деди кала администрациясынын аькимбасы Андрей Ростенко. Школаларда Крымнын Россия сырасына киргенине багысланып тематикалык дерислер озгарылды. Феодосияда «Крым. Россия. Дайымга» деген флешмоб болып озды. Ол 500-ге ювык катнасуьшыларды бирлестирди. Евпаторияда спорт ярыслары, Саки еринде – автоюьурув озгарылды.

2014-нши йылдын 16-ншы марты Крым эм Севастополь яшавшылары уьшин тарих куьни болды. Сол куьн оьткен референдум сырагылары бойынша Крым Россия ман косылды.

Крымды Россия сырасына киргистуьв акында патшалыктар ара келисуьвге кол салынган 18-нши март куьни регионда тыншаюв куьни деп билдирилип, кенъ аьлинде байрамшыланды.

шылары уьшин «Крым – тувган ерге йол» деген китапpler выставкасы уйгынланган. Ол марттын 25-не дейим созылаак.

Баьри кала школаларында «Крым Россия тарихинде» тема бойынша класс саьатлери озгарылды. Каладын яслык маданият орталыгында «Россия регионлары, Крым Республикасы» деген экскурсия уйгынланды. Орталык кала китапханасында «Россия, Крым тарихи» деп тарих саьати болып озды. 18-20-нши март куьнлеринде каладын орталык орамларында эм энъ аьдем коьп микрорайонларында волонтерлар ман «Крым – Россия!» деп листовкалар пайланды. 22-нши мартта кала китапханасында «Крым эм Севастополь – орыс янынын бесиги» деген тема бойынша хабарласув юритилди. 25-нши мартта ТБС ерли телестудиясында Крымнын РФ ман косылувына багысланган материаллар коьрсетилеек. «Кизлярская правда» газетасында бир неше материаллар шыгаяк.

ЗАКОН РЕСПУБЛИКИ ДАГЕСТАН
О внесении изменений в Закон Республики Дагестан
«О Государственном гимне Республики Дагестан»

24 MART 2016 йыл

ЯШАВШЫЛАР ЭСИНЕ
Тийисли йорук
бузылмасын

Шет элдер граждандарын ис аьрекетин-де кулланатаган куллык беруьвши яде ислер заказчиги ДР бойынша Россия УФМС-на сондай шет элдер граждандарын ис аьрекетинде кулланув уьшин ис келисуь яде граждандлык-праволык келисуь туьзге-ни эм соны токтатканы акында билдирме-ге борышлы. Сондай билдируьвлер кели-суьвлерди туьзген яде токтаткан куьннен уьш ис куьн узагынан артпайтаган болжал ишинде этилинмеге керек. Билдируьв кул-лык беруьвши яде ислер заказчиги мен ДР бойынша Россия УФМС-нынъ ОВТМСПиБ-не кагыт кебинде язылып почта боьлиги аркасы ман яде электрон документи кебин-де (ovtufmsrd@05.fms.gov.ru) йиберилмеге болады.

Куллык беруьвши яде ислер заказчиги деп физический лицолар – Россия гражда-нини, озь алдына аьрекетин бардыратаган предпринимательер эм юридический лицо-лар саналмага боладылар. РФ КоАП 18-нши статьясынынъ 3-нши кесеги мен келис-ли аьлде толтыруьвши влаьтыгынъ федерал-лык органына, территориаллык органына шет элдер гражданини мен ис келисуьв туь-зилген куьннен уьш ис куьн болжал ишин-де куллык этуьвге ис келисуьв туьзилге-ни яде токтатылганы акында билдирмеге-ни яде токтастырылган билдируьв йорыгын эм кебин бузганы уьшин административ-лик штраф дембиси каралады. Олай деге-ни, граждандарга 2 мынънан 5 мынъ маьнет акшага дейим, должностной лицоларга – 35 мынънан 50 мынъ маьнетке дейим, юриди-ческий лицоларга 400 мынънан 800 мынъ маьнетке дейим административлик штраф салынаяк яде 14 куьннен 90 куьнге дейим аьрекети административлик кебинде токта-тылаяк.

Бу соров ман байланыслы керекли информация алмага суьетаганлар ДР бо-йынша Россия УФМС-нынъ Ногай райо-нындагы миграционлык пунктына келмеге боладылар.

ДР бойынша Россия УФМС-нынъ Ногай районындагы миграционлык пункты.

ЖУРНАЛИСТЛЕР
ЯРАТУВШЫЛЫГЫ
Конкурс
йол алды

Уьстимиздеги йылдынъ 1-нши фев-ралинде 7-нши Савлайроссиялык «В фокусе-семья» журналистлер исининъ конкурсы йол алды. Ол саьбийлерге айлак каты болувга карсы ортак мил-летлик информационлык кампаниядынъ ишинде оьтеди.

Конкурстынъ бас мыратлары – ямагат-ты аьел эм балалардынъ онъайсызлыгы-нынъ маьселелерине эсин каратув, яма-гатта баладынъ, аьелдинъ баасын, ата-анадынъ яваплы болувын беркитуьв.

Конкурста аьелдинъ эм саьбийдинъ онъайсызлыгынынъ алдын шалуьвда, оьк-сиз балаларды янъы аьеллерде ерлести-руьвде, сакат балаларды эм олардынъ аьеллерин туьскен кыйын аьллеринде озьин ийги сезуьвге багысланган баспа шыгармалар, ТВ- эм радио-сюжетлерге белги берилген номинациялар каралаык.

Каралмага 1-нши январьден 1-нши октябрьге дейим 2016-ншы йылда шык-кан материаллар алынады.

Конкурс акында толысынша билди-руьв Кыйын яшав аьлге туьскен балалар-ды коьтергишлев фондынынъ официал-лык сайтына киритилген.

ПОЭЗИЯ АСПАНЫНДА

«Юрегимде йырлар коьп»

Ногай халкынынъ белгили шаири эм коь-шируьвшиси Анвар-Бек Оьтей улы Култаев бала шагыннан, шоьл ийисин ийисли сувдай сезип, яланъ аяк кенъ тоьселген тогайда ювы-рып, ерининъ кенълигине сукланып оьскен деменге керекпиз. Йырга, ятлавга кишкей-ден алып бет берген Анвар-Бек Култаев яшав бактысын адабият пан терен байланыстыр-ган. Колына калемин алып язып баслаган яс оьнерге ногай адабиятынынъ классиги Фазиль Абдулжалилов оьзи эс эткен эм йолландыруь-шы белгисин берген.

Мага бизим шаирдинъ суьйим темасына багысланган ятлавлары артык ярайдылар. Ол суьйгенин суьвретленде, кайдай бир ярасык тенълестируьвлер кулланып биледи. Мысалы:

*Бутактагы
Кара юзим – аьр коьзинъ,
Бав алмадай
Кызарады ал юзинъ.
Юрегиме
Сары майдай – бил соьзинъ,
Кустай болып
Куьн коьзинде ййнайсинъ...*

«Сен аньла» деген ятлавында, «байтерек-тей буьрленеди коьнъилим» деп, юрегининъ телезигенин коьрсетпеге шалысады эм ымты-лады. «Сенсиз болсам – шексиз калган мен домбра», а биз билгенлей, шексиз домбыра занъырамайды, суьюьсиз аьдем де йырмай-ды. Ондай мысалларды аьли де коьп келтир-меге болады.

Анвар-Бек Култаев – йырмага ювык йыйынтыклардынъ авторы. Биринши болып Дагестан радиокомитетинде ногай тилинде-ги соьйлесуьвлерди уйгынлап, онынъ бирин-ши редакторы болып, 35 йыл ислеген. Респу-бликалык радиокомитетининъ алтын фондын-да онынъ онлаган белгили ногайлар ман эткен хабарласуьвлары, очерклерин эм баскалай кул-лыклары сакланадылар. Олардынъ кайбирев-лерин бу куьнлерде де тынъламага авас бола-мыз. Аьлиги заманда шаиримиз сексенге аяк басса да, куватын, куьшин аямай, кызганмай, халкы уьшин куллык этеди:

*Кайтип сени
Мактамайым, айт, Элим,
Коьз алдымда
Баьтиринъ бар, коьремен.*

ЯРЫС ЕНЪУЬВШИСИ

*Йигитинъ мен
Йолдас болып йоьнесем,
Оьзимди де
Баьтир кимки сеземен.*

Анвар-Бек Култаев халк арасында коьши-руьвши деп те белгили. Ол А.Пушкиннинъ, М.Лермонтовтынъ, С.Есениннинъ, Р.Гам-затовтынъ, К.Кулиевтинъ, А.Аджиевтинъ, Д.Кугултиновтынъ, Х.Байрамуковадынъ эм баскалардынъ язганларын ана тилине коьшир-ген. Орыс классиги Петр Ершовтынъ «Буь-кир тай» деп аталган аьлемет эртегисин ногай тилине коьширип, айырым китап этип шыгар-ды эм П.Ершов атындагы Халклар ара адабият баргысынынъ лауреаты да болды.

Шаиримиздинъ ятлавлары Москвада сав элимизге белгили «Литературная газета», «Литературная Россия» газеталарында баспа-ланган. 2015-нши йыл май айында Астраханъ-де Каспий ягасындагы эллерининъ литера-торларынынъ Халклар ара уйкен йыйылуьвы болып оьтти. Онда А.Култаев те катнасты эм шыгып соьйледи. Соьзинде ол коьп миллет-ли дагестан поэзиясын, сонынъ санында ногай поэзиясын, дунья халкларына еткеруьв акын-да маьселеди коьтерди.

Сыйлы ясуьйкенимиз тувган-оьскен Ногай

ерине келген сайын, онынъ аьлемет коьркине сукланып, юьсан ийисине тоймай, юреги бала-дыкындай телезип, булай демей болмайды:

*Шоьллимде аьрекет,
Оьсе куьнде берекет.
Бар наьсиби, тенъ-досы,
Беженинде онъысы.
Бар, алдыда, шоьллим,
Тоьбенъде бар таза коьк.
Ясыл шыба кийиминъ
Эм тоьсинъде куьн коьзинъ.
Ярасыгынъ аьлемет,
Куьнде коьрсем тоймайман.
Юрегимде йырлар коьп,
Сага айтпай болмайман!*

«Мен не зат этсем де, шоьлим, ерим уьшин. Оьз халкымды бек суьемен!» – деп оьзеленип, шаир бизге юрегин китаптей аша-ды. А.Култаевтинъ Дагестан язувшылары эм шаирлерин арасында да сый-абырайы бар. Онынъ сол суьйими эм сондай оьктемлиги онынъ ятлавлары эм поэмалары ман бирге биз-ге, окуьшыларга, коьшедилер.

С.МАЙЛЫБАЕВА,
РФ Язуьшылар союьзынынъ агзасы.
Суьвретте: А.Култаев эм шаир
Г.Бекмуратова.

Ана тилиннен
энь ийги окытуьвшысы белгиленди

нан Нариман авыл орта мектебининъ оькы-туьвшысы Насипхан Заурбековна Джумае-ва ортакшылык этип, 1-нши орынга тий-исли болды. Ол оьткен йылдынъ январь айынынъ сонъында сол ок ярысынынъ район кезегинде 1-нши орынга тийисли болган эди.

Насипхан Джумаева белги-ли ногай халк суьвретшиси, язув-шысы С.Батыровтынъ «Албаслы» деген шыгармасы бойынша дерис-ти йогары дережеде озгарды. Ол «Меним келеектегим мени мен бай-ланыслы ма?» деген тема бойынша класс саьатин уьстинликли озгарды. Солай болып ол «Билимлендируьв учреждениеси – ол этномаданият-лык орталыгы» деген проектин де усташа яклап коьрсетти. Ярыстынъ баьри кезеклерин де уьстинлик-ли оьткен ногай тил эм адабиятын-нан окытуьвшысы биринши орынга тийисли этилди. Ярыстынъ тама-мы бойынша Н.Джумаева биринши дережелди дипломга, 20 мынъ акша-лай баргыга, «ДР Билимлендируь-вининъ отличниги» деген сыйлы атына тийисли этилди.

Республика ярысынынъ енъ-увьшиси Насипхан Заурбек кызы бу йылдынъ ноябрь айында оьтеек Савлайроссиялык ярысынынъ кат-насуьвшысы болаяк.

Келеекте де биз окытуьвшы кыскааклы-га Савлайроссиялык ярысында да енъип, ногай халкынынъ атын данъклап, оьр коь-тергенин йораймыз.

Г.НУРДИНОВА.
Суьвретте: Н.Джумаева.

Ян тоьрин яйнатып

Кумлы авылынынъ эсли кыскажыларынынъ сыйына авыл етекшиси Руслан Насыровтынъ карыжлавы ман, «Ана, кайтип ыспайы эситиледи онынъ аты» деп, биринши язлык байрамы – Халклар ара хатын-кызлар куьнине багысланган шатлыклы шара озгарылды. Онда сыйлы конаклар эсабында 60 ястан озган авыл кыскажылары шапыртылды. Олар – малшылыкта кыйын салган койшылар, окутувшылар эм тербиялавшылар, окутувшылар, медсестралар, туькеншилер эм, оз балаларын асырап саклап, уйшиликте каьрлеп, ана эсабында кыйынын аямаган кыскажылар.

«Сизди ак юректен бу язлык байрамы – Халклар ара хатын-кызлар куьни мен ак юректен

кутлаймыз. Коьнъилинъиз дайым да шешекей кимик яйнасын», – мине сондай соьзлер мен баслады шарады Кумлы авыл школасынынъ окутувшысы Софиет Аджигельдиева – кешлик юри-туьвшиси.

Бу куьнди байрамшылавда белсенлик коьрсеттилер конаклар да. Бас деп олар озьлерине сондай эс каратылганы уьшин авыл етекшилигине ак юреклик разылыкларын билдирдилер. Сонъ кайбиревлер, йыйылганлардынъ коьнъиллерин коьтерип, озь оьнерлерин коьрсеттилер: айтпага, эсли анай Кадырбийке Таушева «Кайнана» деген йырды йырлады. Йыр йырав оьнерлери мен йыйылганларды Гулазим Ивазова эм Зоя Елманбетова да сукландырдылар. Дагестан

шаири Р.Гамзатовтынъ кыскажыга багысланган ятлавларын усташа окуп эситтирди шара катнасувшыларына эсли окутувшы, алдынгысы ерли школа директоры Тамара Истомина. Оьзининъ анага багыслап язган ятлавларын окуп ман ерли шаир Хадиджат Бурумбаева йыйылганлардынъ ян тоьрин ийги сезимлерге бийледи.

Ис ветеранлары, авыл ясуьйкенлери А.Кожоева, С.Аджигайтарова, С.Динисламова, С.Умарова, Н.Муратова ис аьрекетлерин эске туьсируьв мен оьзлерининъ яслык йылларында кезгендей этип сездилер.

Йыйылганлар алдында ерли школадынъ окувшылары да йыр йырав, ятлав окуп, биов оьнерлерин коьрсеттилер.

Бу яркын язлык байрамында бизим эсли кыскажылардынъ коьнъиллерине коьнъил костылар авыл етекшиси Р.Насыровтынъ демевлик этуьви мен Терекли-Мектеб район орталыгыннан келген ногай йыравлары Ф.Нурлубаева, А.Темиров, Р.Эримбетов, С.Яриков, Г.Кокоева, Г.Теркеева, М.Кишинеев эм онынъ кызы Сабина.

Шарадынъ сонъында баьри шапырылган кыскажыларга авыл администрация атыннан савкатлар тапшырылды.

Р.МЕНЛИАЛИЕВА

Суьвретте: авыл еринде байрам.

«Кая, кызлар!» ярысы

Кумлы авылынынъ яшавшыларынынъ «Кая, кеделер!» деп яньыларда кызыклы оьткен ярыслар эслериннен тайып-таймай, эндигиси мине, язлык байрамына багысланып, «Кая, кызлар!» деп, ерли китапханашы Р.Менлиалиевадынъ юри-туьви мен кыскажылар ярыслары шат коьнъилде оздылар.

Бу кызыклы шара катнасувшыларын эм каравшыларды кутлав соьзлери мен авыл етекшиси Р.Насыров эм СДК директоры Э.Мурзаева йолыктылар.

«Кая, кызлар!» ярысларында уьш команда катнасты: «Малыши» (авыл командасы), «Старушки-бабушки» (окутувшылар), «Ковбой» (йыйылма команда).

Кыскажылар тогыз номинация бойынша сынастылар: «Хошлав соьз», «Ийги ятлав окувшы», «Ярасык биов», «Уьй бийкелердинъ таьтли хабарлары» эм сондай баскалар.

Ярыслар кызыклы, коьнъил коьтерилисте оьптилер. Кыскажылар оьз билимлигин, оьнер-

лигин, тапкырлыгын коьрсеттилер.

Соны ман «Ковбой» командасы енъуьвши орынды бийледи эм авыл администрациясы атыннан баргы эсабында 4 мынъ маьнет акша казанды. 2-нши орынды бийлеген «Бабушки-старушки» командасына – 3 мынъ 200 маьнет, 3-нши орынга шыккан «Малыши» командасына 2 мынъ 800 маьнет акша эсабында баргылар тапшырылды.

РАЛИЕВА.

ИС ВЕТЕРАНЫ

Яшавы толы маьнели

Мине 40 йылга ювык Шарипат Кунти кызы Абдулакимова Калинин авылынынъ орта мектебинде география дерисиннен окутувшы болып аьрекет этеди. Ол 1956-ншы йылдынъ уьыт айынынъ 27-де тувган. Кыскажы асылы ман Шелков районнынъ Воскресеновская авылынан болады. 1973-нши йыл Хасавюрт каласындагы педколлед-

жге туьседи эм оны уьстинликли тамамлаган сонъ, Калинин авыл мектебинде педагогикалык аьрекетин юритип баслайды. Мунда ногай яс Саадин мен расады, уьйкен аьел курып, 4 аьвлетин асырап, аяк уьстине салады. Аьр бир баласы яшавда оьз орынын тапкан, олар эндиги уныкларына карап суьйинип яшайдылар.

Юмсаж юзли, сабыр кылыклы окутувшыдынъ дерислерине саьбийлер суьйип барадылар. Шарипат Кунти кызы аьр бир балады тынълап, анълап биледи. Олар да ога оьз ойларын айтып боьлиседилер. Ол тынъш болмаган окутувшылык кесписин сайлаганы уьшин бир де оькинмеди. Шарипат Кунти кызы ислеген йыллар ишинде бир неше кере Сый грамота ман да савгаланган.

Г.ЯНГАЗИЕВА,

Суьвретте: Ш.Абдулакимова.

Куьнбатар авыл яшавшысы

Мурат Хансултанович Баймурзаевке

50 ясына толганы ман

Аданас деген кайдай соьз!
Таза Зем-Зем булактай.

Аданас деген юректе
Йылы куьнди тувдырткан.
Айдай меним Муратым,
Аданасым, аявлым!
Куьндей ярык Муратым,
Атам кимик таявым.
Атам кимик аяйсынъ,
«Абам-ав», – деп коршалап.
Коьзлериме карайсынъ,
Ызалансам, адалап.
Бар деп дуьня тиревим
Мен паракхат боламан.

Кутлавшылар: абасы Менлихан, йиени Калимат, куьеви Джамбулат, йиенишерлери – Арсен, Айпара, Сакинат.

Келгенинъди сагынып,
Кушагыма аламан.
Авырысам, кыйналсам,
Ушкан куьстай етесинъ.
«Аврымашы, абам», – деп,
Баьрин тоьгип бересинъ.
Халк арада сыйынъ бар,
Абырайынъ, оьрметинъ.
Баьрине де белгили
Шыктан таза ниетинъ.
Уьш увылынъ, бир кызынъ –
Яшавынънынъ маьнеси.
Эрек турсын, о Аллам,
Сеннен яшав баьлеси.
Ян косагынъ Зульфиянъ,
Ярык берсин касынъда.
Яша дайым яркырап,
Язлык куьннинъ астында.
Мерекенъ мен кутлайман,
Ден савлыкты йорайман.
Аллам берген Муратым,
Юзинъге тоймай карайман.
Яша, Муратым, яша,
Уьйкен атай болшы сен.
Узак оьмир йорайман,
Наьсип сага болсын кенъ!

Саьбийлерге ийги тербия берейик

Яшавшыларды социаллык яктан аьжетсизлев Комплексли орталыгынынъ балаларды эм балалы аьеллерди аьжетсизлейтаган боьлиги 18 бала ман ислеидилер. Психологлар эм специалистлер балалар ман туьрли шаралар, ойынлар, викториналар, конкурслар, кружоклар юритедилер. Балалар Яратувшылык уьйинде болатаган мастер-классларда саьбийлер катнасадылар, олар музейге экскурсияга барадылар.

10-ншы январьде ата-аналар ман, боьликте аьжетсизленетаган аьдемлер мен хабарласув юритилген. Боьлик специалисти

А.Курганова «Аьелде тербиялав исининъ баскалыклары» деген темага хабарласув уйгынлаган эм озгарган. Бу шарада коьп соравлар каралды. Шарадынъ бас борышы – ата-аналар эм балалар арасында катнасувларды ийгилендируьв, анъламлыкты беркитуьв. А.Кургановадынъ айтувына коьре, ата-аналар эм балалар арасында анъламлык болса, балалар дуьрыс тербиялав алар. Ата-аналар саьбийлердинъ соьзлерине, ойларына эс этпеге керек, сол зат коьп яньылыслардынъ алдын шалады. Хабарласув барысында тербиялав исинде йолыгата-

ган маьселелер акында айтылды. Психолог Э.Абдулкадырова ата-аналардынъ соравларына явап берди. Специалистлер А.Изеева, С.Эсиргепова оьз иси акында хабарладылар.

Шара алдында ата-аналарга «Баламды анълар уьшин кайдай амаллар аламан?» деген сорав бойынша тестирование этилген. Тестирование сырагылары ата-аналар аьвлетлерине эс береттаганы белгиленди.

А.АГИСОВА,

балалы аьеллерди эм балаларды социаллык яктан аьжетсизлев боьликтинъ заведующий.

Ясуьйкенлеримизди сыйлайык

Заман алдыга барады эм аьр бир аьдем картлык акында ойланады. Эсейген аьдемге коьмек керекли, ол коьп куллыкларды оьзи этип болмайды. Биз оларга тийисли коьмек этсек, ясуьйкенлеримиз оьзлерин ялгыз деп сезбес эдилер.

Социаллык службасынынъ куллыкшысы ясуьйкен аьдемлерге ийги этип карамага керек. Тек юреги юмарт, таза аьдем бу куллыкта ислемере болады. Социаллык куллыкшысы эсли аьдемлерге керекли товарлар, дарманлар аладылар, уьйшиликте коьмек этедилер. Карт аьдемлерге тек кол коьмек тувыл, йылы соьз, ийги карав керекли. Социаллык куллыкшысында ясуьйкен аьдем мен ийги катнасувлар болмага керек.

Сол катнасувларды туьзуьв тынъшлы тувыл. Эсли аьдем мен соьйлегенде, соьзлерди тергев керек, айлак тез эм айлак аста соьйлемере ярамайды. Соравларды дуьрыс беруьв керек. Олар оьзлерин биревден де кем коьрмеге керек тувыл.

Ясуьйкенлер маьселелерин шешуьвде де социаллык куллыкшысынынъ уьлиси аз тувыл. Эсли аьдемге коьмек керек, ама ол оьзининъ куьши де бар деп ынанув керек.

Ясуьйкенге сый этуьв керек, эгер сиз дуьрыс этпесенъиз, олардан кешируьв тилемере керек.

Эсли аьдемлер мен катысканда, шыдамлы болынъыз.

З.ШУВАКОВА,
КЦСОН куллыкшысы.

Хош келдинъ, Навруз!

(Басы 1-нши бетте)

Кутлав соъзи мен «село Терекли-Мектеб» СП МО аъким-басы З.Аджибайрамов шыгып соъиледи. Ол авыл яшавшылары Навруз байрамы ман кутлап, йылы йоравларын багыслады. Эм авылымызды ясылландырувда, онынъ ямагат яшавында белсенли аьрекет этип келген Кадрия эм Джанибеков атындагы мектеблерининъ етекшилерине эм окувшыларына, Абу Ханифа атындагы медресединъ етекшисине эм окувшыларына, ДР ат казанган маданият куллыкшысы Н.Халиловага разылык хатларын тапшырды. Оннан сонъ, ДР Халк Йыйынынынъ депутаты М.Авезов, ФНКА председателининъ орынбасары С.Джумаев байрамга йыйылганларды кутладылар.

Байрамнынъ барысына уйкен шатлыкты халкымыздынъ оьнерли йырлавышылары А.Романов, Ф.Нурлубаева, К.Кудайбердиева, Д.Караев, А.Межитов, М.Ваисов, А.Джуманбетов, А.Темиров эм сондай баскалар ана эм орыс тилин-ЮМАЛЫК

де йырларын йырлап костылар. М.Ваисовтынъ етекшилиги мен «Айланай», А.Межитовтынъ басшылавы ман «Карлыгаш», Н.Халиловадынъ етекшилеви мен «Юлдызлар» ансамблелерининъ катнасувшылары йогары усталык пан оьнерлери мен боьлистер. Йыйылган ясуькенлер, балалар байрам юритувшылер мен уйгынланган юмакларды шешувде, аркан тар-

тыс ойынларында белсенли катнастутып, туьрли савгалардынъ иелери болдылар. Йыйылганларга деп аукцион да озгарылды. Онда катлама, кораз, тавык, савыт, кумган, айран эм сондай баска затлар сатылдылар. Аукционда сатылган затлар ушин келимди район бойынша туьзилген «Инсан» деген саваплык фондына йиберилик.

Байрамнынъ сонъында мада-

ният уйининъ шетинде ети оты ягылды. Онынъ тоьгерегинде яслар, балалар завькланып ойнадылар, шаптылар, ийги йоравларын бир-бирине багысладылар.

Сойтип, Терекли-Мектеб авыл яшавшылары шатлыклы аьлде язлык байрамын хош алдылар.

Г.НУРДИНОВА.

Суьвретлерде: шарадан коьринислер.

Китап патшасында конакта

Оьткен юма Кумлы авылында авыл китапхана заведующийи Р.Менлиалиевадынъ эм ерли школа китапханашы А.Мутаировадынъ уйгынлавы ман Балалар китабининъ юмасы эсабында оьгти.

Ыспайы этилип яракланган класс боьлмеси ерли школадынъ 2-4-нши класслар окувшыларына толы эди. Окувшыларга конак эсабында орыс тилден эм адабияттан окытувшы, ерли шаир Хадижат Отегеновна Бурумбаева, кайбир окытувшылар келдилер.

Юмалыкты авыл китапхана заведующийи Р.Менлиалиева ашты. Ол бу байрамнынъ тарихи акында толысынша хабар-

лады. Балаларга баьри зат та кызыклы эди. «Кашан?, Кайда? Кимлер биринши болып бу байрамды белгилегенлер?» — деген соравларга балалар толы яваплар алдылар, ян сезимлерин ясырмай, яттан ятлавлар окыдылар.

Экинши куьн «Китап патшасында конакта» деген викторина озгарылды.

Юмалыктынъ ушинши куьни, «Шоьл кызы» деп аталып, ерли шаиримиз Хадижат Бурумбаева ман йолыгыс эсабында оьгти. Онда Кумлы авыл орта школасынынъ окытувшысы С.Аджигельдиева окувшыларды Хадижат Отегеновнадынъ шаирлик яра-

тувшылыгы ман таныстырды. Окувшылар онынъ поэзиясыннан янларына якын ятлавларды яттан окыдылар. Шаир кыскажыкы да окувшыларга оьзининъ бир неше ятлавларын окып эситтирди.

«Акыллы ойлардынъ бежени» деп, юмалыктынъ бир куьнинде авыл китапханашы дерис озгарды. Ол балаларга китапхана акында хабарлады, ондагы баьри боьликлерде айырым токталып, китапхана ман кайтип пайдаланмага кереклиги мен таныстырды, солай ок кишкей викторина да озгарды.

Кызыклы конкурс эсабында оьгти юмалыктынъ арма-

ганда кезекли куьни де. Окувшылар балалар ушин язатаган шаирлердинъ яратувшылыгыннан оьзлерине яраган ятлавларды усташа окып эситтирди.

Балалар китабининъ юмалыгы аьлим, язувшы, драматург Джалалдин Шихмурзаевтинъ пьесасы бойынша салынган сценкалар коьрсетуьви мен тамамланды.

Юмалыкта белсен катнаскан оьнерли балаларга Сый грамоталар тапшырылды.

РА.ЛИЕВА.

Суьвретлерде: китап юмалыгынынъ белсен катнасувшылары; ерли шаир Х.Бурумбаева.

Усталыкты сынавга

Дагестан Республикасынынъ Баспа эм информация министрствосы СМИ журналистлери араларында антитеррористлик тема бойынша конкурс озгарылатаганын билдиреди: энъ ийги теле-эм радиопрограмма, телевизионлык фильм, журналистлик ис. Конкурс ДР-нынъ «2016-ншы йылга Дагестан Республикасында терроризм идеологиясына карсы аьрекет этуьв комплексли программа» деген патшалык программа ман келисте озгарылады.

Конкурстынъ бас мырады: ямагат арасында ян-эдаплыкты яйылдырув, республикадынъ кавыфлыгын коьтеруьв.

Сол конкурста катнаскан журналистлердинъ куллыкларына ДР Баспа эм информация министрствосы, Миллет политика бойынша министрствосы эм ДР бойынша Намыс эркинлиги, ДР-дынъ дин организациялары ман биргелес аьрекет этуьв бойынша комитети белги берек.

Конкурстынъ тамамы 2016-ншы йылдынъ 15-нши декабринде келтирилик.

Аьр бир орынга тийисли акшалай баргы да берилик.

Электронлы СМИ журналистлерине:

Биринши — 50 мынъ маьнет, экинши — 35 мынъ маьнет, ушинши орынларга тийисли болганларга — 25 мынъ маьнет акша берилик.

Баспа СМИ журналистлерине:

Биринши — 40 мынъ маьнет, экинши — 27 мынъ маьнет, ушинши орынларга тийисли болганлар — 20 мынъ маьнет акшалай баргы алаяк.

Катнаспага суьйген журналистлер оьз макалаларын 2016-ншы йылдынъ 15-нши ноябрине дейим тоьмендеги адрес пен аькелмеге боладылар: Махачкала каласы, Биринши Петр орамы, 61, ДР Баспа эм информация министрствосы, 2-нши шарлак, 8-нши кабинет, СМИ мен биргелес аьрекет этуьв боьлик, тел.: 51-03-54.

«Ногайский район» МО администрациясы «Ногайский район» МО-сынынъ Яшавшыларды социаллык яктан коршалав фондынъ директоры Мавлетдийин Сейпунович Бекбулатовка суьйикли

АТАСЫ

дуныядан тайганы ман байланыста каты кайгырувын билдиреди, ога эм кардаштыванларына бассавлык йорайды.

ТОКТАСТЫРУВШЫЛАР:
Дагестан Республикадынъ
Халк Йыйыны,
Правительствосы.

Бас редактор
КОЖАЕВА Э.Ю.

Газета коьлем коммуникациялар тармагында эм маданият калымжады коршалавда законодательстводы тутуга тергев салув бойынша федераллык службасынынъ ЮФО бойынша регионалык Управленисинде регистрацияланган.

Регистрациялык номери ПИ №ФС 10-6455 (26 январь 2007 й.)

Колъзбаларга рецензия берилмейди. Олар кери ызына кайтарылмайдылар. Авторлар ой токтастары редакциядыкы ман келиспеске боладылар. Авторлар язымалары ушин яваплылар. ДР-нынъ Баспа эм коьлемлик коммуникациялар бойынша комитети.

Баспалавга кол басылув заманы — 18 саьат. Баспалавга кол басылган — 17 саьат.

Адрес редакции
368850, Республика Дагестан, Ногайский район,
с.Терекли-Мектеб, ул.К.Маркса, 49
газета «Голос степи».
Электронный адрес: sholtavisi@mail.ru
Официальный сайт газеты (www.golos-stepi.ru)
Телефоны:
Общий отдел — 21-4-71
Индекс — 51365

Газета выходит 52 раза в году.
Тираж — 2150.
Реклама и объявления публикуются по договорным ценам.
Газета отпечатана в типографии ООО «Издательство «Лотос» по адресу: 367018, ДР, г.Махачкала, Проспект Петра I, 61.